

gamber bir taraftan teselli edilirken diğer taraftan gelecek için ona ümit verilmektedir.

Sûrenin muhtevası beş bölüm halinde incelenebilir. Birinci bölüm muhtemelen kâinatın düzeni ve yönetimiyle görevli olan meleklerle (sâffât) yeminle başlar, ardından bütün evrenin yaratıcısı ve geliştiricisinin bir ve tek olduğu belirtilir. Gökyüzünün yaratılışı ve yıldızlarla süslenişine temas edilerek ilâhî mesajı zaptedip iletmekle görevli melekler âlemine hiçbir şekilde nüfuz edilemeyeceği bildirilir (âyet 1-10). İkinci bölümde gerçekleşmesi muhakkak olan âhiret hayatından bahsedilir. Hz. Peygamber'in müşrik olan muhataplarının ilâhî vahyi alaya aldıkları, Kur'an'ın üstünlüğü karşısında âcizliklerini gizlemek için onun bir sihir ürünü olduğunu söyledikleri ve ölüm sonrası hayatı gerçekleşmeyecek bir şey olarak telakki ettikleri belirtilir, ardından bu halleriyle öldükleri takdirde cehenneme nasıl girecekleri tasvir edilir. Dünyada inkâr ve zulüm konusunda yardımlaşan kimselerin âhirette birbirlerini suçlayacakları, fakat bunun hiçbir yarar sağlamayacağı, çünkü dünyada iken, geçmiş peygamberleri onaylayarak hakkı tebliğ eden son peygambere ve tevhid ilkesine karşı büyüklük tasladıkları bildirilir. Ardından cennet ehlinin mutlu hayatına dair bazı tasvirler yapılır (âyet 11-74). Üçüncü bölümde Hz. Nûh, İbrâhîm, Mûsâ, Hârûn, İlyâs, Lût ve Yûnus konu edilir. Bunlardan İbrâhîm ve İlyâs'ın tevhid mücadelesinden kesitler verilir (âyet 75-148). Sûrenin dördüncü bölümü Resûlullah'a hitapla başlar; Câhiliye Arapları'nın kız çocuklarının olmasını istemedikleri halde melekleri Allah'ın kızları diye telakki etmelerinin hangi mantığa dayandığının sorulması istenir. Onların kendilerine ilâhî bir mesaj geldiği takdirde Allah'ın hâlis kulları olacıklarını vaad ettikleri halde son peygamberin tebligatını inkâr ettikleri belirtilir (âyet 149-170). Beşinci bölümde Cenâb-ı Hak'ın, peygamberlerin ve dolayısıyla müminlerin mutlaka zafer kazanacaklarını ezelde takdir ettiği ifade edilir; ardından Resûl-i Ekrem'e inkârcıları bir süre kendi hallerine bırakması ve onları gözlem altında tutması emredilir; müşriklerin bir gün acı âkıbetlerini göcekleri haber verilir. Sûrenin son üç âyetinde Allah'ın yüceliği vurgulanmış, elçilerine selâm okunmuş ve âlemlerin rabbine övgüde bulunulmuştur.

Üslûp ve muhtevasından hareketle Sâffât sûresinin Mekke döneminin sonlarına da nâzil olduğunu söylemek mümkündür.

Sâffât sûresinin ilk âyetleri

Hz. Peygamber'in ilk muhataplarını teşkil eden Kureyşliler, son ilâhî vahye bir süre ilgisiz kaldıktan sonra gittikçe taraftar topladığını görünce onu bir vâkıa olarak kabul etmeye mecbur kalmış, fakat küçümsemeye ve alay etmeye başlamışlardır. Sûrede bu davranışlarından dolayı Kureyşliler uyarılmış, geçmiş peygamberleri inkâr edenlerin başına gelenlerden ibret almaları istenmiş, ölümünden sonraki hayatın sahnelerinden örnekler verilmiş, muhatapların düşünce ve gönül dünyasına hitap edilmiştir.

Hz. Peygamber, kendisine daha önceki üç ilâhî kitaptan da fazlasının verildiğini açıklarken Sâffât'ın da içinde bulunduğu, âyet sayısı yüzü aşan sûrelerin Zebûr'a denk geldiğini belirtmiştir (İbrâhîm Ali, s. 224-227, 301, 313). Resûlullah'tan sûrenin son üç âyetini sohbetinin sonunda okuyan, diğer bir rivayete göre ise her namazın sonunda üç defa tekrar eden kimsenin kıyamet gününde büyük bir mükâfata nâil olacağı nakledilmiştir (İbn Kesir, VI, 43; Şevkânî, IV, 405). Übey b. Kâ'b'dan Hz. Peygamber'e nisbet edilerek rivayet edilen, "Sâffât sûresini okuyan kimseye bütün cin ve şeytanların sayısının on katı sevap verilir; inatçı şeytanlar kendisinden uzaklaşır ve şirkten kurtulmuş olur; koruyucu melekleri kıyamet gününde kendisinin peygamberlere iman ettiğine dair şahitlik yapar" anlamındaki sözün (Zemahşerî, IV, 69) asılsız olduğu kaydedilmiştir (Muhammed et-Trablusî, II, 720). Muhammed Bekr İsmâîl *Sûretü's-Sâffât: Dirâse tahlîliyye* adıyla bir eser kaleme almıştır (Kahire 1986).

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İşfahânî, *el-Müfredât*, "şif" md.; Ta-berî, *Câmî'u'l-beyân* (nşr. Sıdkî Cemîl el-Attâr), Beyrut 1415/1995, XXIII, 42; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (Beyrut), IV, 69; Ebû'l-Fidâ İbn Kesir, *Tefsîrû'l-Kur'ânî'l-âzîm*, Beyrut 1385/1966, VI, 3, 43; Muhammed et-Trablusî, *el-Keşfü'l-ilâhî 'an şedîdî'z-za'f ve'l-mevzû' ve'l-vâhî* (nşr. M. Mahmûd Ahmed Bekkâr), Mekke 1408/1987, II, 720; Şevkânî, *Fethu'l-kadîr*, Kahire 1349-51, IV, 405; El-mahlî, *Hak Dini*, V, 4044; Ca'fer Şerefeddin, *el-Mevsû'atü'l-Kur'âniyye haşâ'îşü's-süver*, Beyrut 1420/1999, VII, 201-224; İbrâhîm Ali es-Seyyid Ali İsâ, *Fezâ'ilü süverî'l-Kur'ânî'l-Kerîm*, Kahire 1421/2001, s. 224-227, 301; A. Rippin, "al-Sâffât", *EI²* (İng.), VIII, 798.

BEKİR TOPALOĞLU

SAFFET BEY

(1870-1913)

Deniz tarihçisi, yazar.

Rûmî 8 Mayıs 1286'da (20 Mayıs 1870) Kal'a-i Sultâniyye'de (Çanakkale) dünyaya geldi. Babası bahriye çarkçı kolağalığından emekli Rif'at Bey olup ailesi aslen Abanalıdır. Kasımpaşa Bahriye Rüşdiyesi'nden mezun olduktan sonra 30 Ağustos 1885'te Mekteb-i Fünûn-ı Bahriyye-i Şâhâne'ye girdi. Buradan 5 Temmuz 1887'de mülâzım-ı sâni olarak mezun oldu ve Mehmed Selim firkateynine mühendis tayin edildi. 19 Haziran 1889'da mülâzım-ı evvel rütbesine yükseltildi; aynı yıl Marmara vapurunda ikinci seyir zabiti olarak görev yaptı. İngilizce ve biraz da Almanca bilen Saffet Bey, Alman bahriye manevraları hakkında bir risâle kaleme aldı. Ayrıca İngiltere sefâreti İstanbul Liman Müdürlüğü William A. Thompson'un üç yıldan beri üzerinde çalıştığı, Türkçe, İngilizce, İtalyanca ve Fransızca bahriye tabirlerini içeren *İstılâhât-ı Bahriyye* adlı lugat kitabının (İstanbul 1892) tamamlanmasına yardım etti. Tabirlerin Türkçe'ye tercümesi yanında eserin maddelerinin tertip ve tanziminde katkısı oldu. Bu husustaki yardımlarından dolayı birinci dereceden sanayi nişanı ile taltif edildi.

30 Kasım 1889'da Nüvid-i Fütûh gemisinde göreve başladı. 29 Haziran 1890 tarihli iradeyle gemilerin armalarının imali ve gereği gibi kullanılmasını sağlayan sınıf mensubu subay olarak (tirigüverte) Erkan-ı Harbiyye-i Bahriyye Dairesi'nde görev aldı. Bu arada Şubat 1891'de devlet hizmetine giren Alman uyruklu Ferik Hofe Paşa'nın yardımcısı oldu ve paşa ile beraber on yıl Bahriye Mektebi'nde fenn-i harb ve balistik dersleri okuttu.